

Sila skromno doživetje je izpovedano nebogljenost in medlo. Ob pomanjkanju osnovnega liričnega merila je verz nediscipliniran in estetsko premalo učinkovit. Njegova formalna modernizacija se izraža v dosledni odsotnosti glasovnih figur. Bistvo lirične izpovedi je potisnjeno vstran, uveljavlja pa se skrajni poetični objektivizem, a v sila nebogljeni obliki (n. pr. *Ponuženo kolo*, *Škorec*). Ne pri-manjkuje niti sentimentalnih izlivov, ki naj bi, kot kaže, izpovedovali posamezne čustvene odtenke v avtorjevem duševnem svetu, niti slabokrvne romantike, ki naj bi pomenila emocionalni elementarni lirizem (n. pr. *Golobica na postelji*).

Ob tem se pojavlja problem avtorjevega sicer močno zabrisanega deziluzionizma, ki je v predzadnjem razdelku najmočneje zastopan. Motiv deziluzionizma ima svoje korenine v nekem splošnem kompleksu današnje dobe, ki pa ga Hofman skozi prizmo lastne osebnosti v svoji poeziji ni zadovoljivo uveljavil. Zategadelj je zvečine brez prave človeške vsebine.

Poglavitna zabloda novih Hofmanovih pesmi je v pomanjkanju temeljnega doživetja. Lirična osnova je tako brez trdnih korenin, na katerih bi lahko zrasla pomembna pesniška izpoved. Običajno se v takih primerih morda dober namen, ki pa ga, razumljivo, nikakor ne gre istovetiti z določenimi pesniškimi dispozicijami, izrodi v dokaj nebogljenost poetizacije. Hofman v večini primerov svoje ideje izraža posredno, s paralelizmi in z dokaj nenavadno simboliko, ki pa zaradi slabotnega pesniškega izraza zvečine ni dovolj prepričljiva, da bi se mogla uveljaviti kot upoštevanja vreden lirični element. Metaforika nima zadostnega emocionalnega ozadja, zato je navadno neizrazita in se ne vrašča dovolj učinkovito v celotni pesniški organizem. Zato je čustveni element v njegovi liriki zvečine zakrnel in se skoraj nikjer ne razmahne do tvornih razsežnosti, kjer bi pomembno izstopal pesnikov intimni svet. Razumljivo je, da se avtor spričo vseh pomanjkljivosti, ki označujejo njegovo poezijo, skuša reševati z deklarativnostjo, cenjenimi formalnimi poskusi, s fabulistikom in podobnim. Tako zabrede v bolj ali manj načelno stihotvorstvo, ki se le v nekaterih primerih vzdigne do prave lirične veljave.

Niko Grafenauer

NEKAJ MISLI OB GRADNIKOVEM PREVODU LEOPARDIJEVIH PESMI

Spet nov pogled v svet misli in čustev enega največjih italijanskih pesnikov, ki smo ga doslej pri nas le premalo poznali in cenili — v svet pesmi Giacoma Leopardija.*

Leopardijeva poezija se kot vsaka velika poezija razlikuje od vseh drugih poezij po nekem čisto svojskem izrazu, ki pomeni bistven prispevek k svetovni književnosti.

Del italijanske poezije nam je Gradnik predstavil že pred vojno z antologijo italijanske lirike, v zadnjem času pa predvsem s prevodom pesmi Michelangela Buonarottija. Naloga je bila skoro pretežka — tudi za takega

* Giacomo Leopardi, Pesmi. Prevedel Alojz Gradnik. Uvod in opombe spisal Božidar Borko. Opremil Tone Bitenc. Zbirka Bela krizantema. Cankarjeva založba. Ljubljana 1961.

prevajalca, kot je Gradnik, ki je sam mojster soneta. Zato pa je njegov prevod Leopardijevih pesmi skoraj dovršen.

Gradnikov pesniški karakter se razlikuje od Leopardijevega. Gradnik je v svojih pesmih trden in izklesan, njegove podobe so jasne, po svoji otipljivosti in plastičnosti spominjajo prej na kip kot na sliko. Lirika Giacoma Leopardija je globoko subjektivna in trpka; njegov izraz je zadržan, strasti izzvenijo v resignacijo, tako kot pri Gradniku. Vendar Leopardi nima Gradnikove moške odsekanosti in zaključene, masivno zgrajene forme. Njegov stil je bolj mehak, bolj otožen — njegova poezija je bolj zasanjana, manj uporna. Leopardi ni gradil pesmi načrtno, z voljo. »V svojem življenju sem napisal zelo malo pesmi, in to kratkih; ko sem jih pisal, sem sledil le navdihu ali blaznosti... in tedaj sem v nekaj minutah izoblikoval načrt in sestav vse kompozicije. In potem vedno čakam novega ugodnega trenutka...«, pravi pesnik sam. Nesoglasja so izravnana, bolečina je ovita v sanje. »Stvaritvam genija je lastno, da tudi tedaj, kadar predstavljajo ničnost stvari v vsej njeni goloti... tolažijo, spet prižgejo navdušenje, in četudi ne govorijo o ničemer drugem kakor o smrti, vsaj za trenutek vračajo izgubljeno življenje.«

Trpki priokus Leopardijevih pesmi te znova prevzame ob Gradnikovem prevodu. Vendar se mi zdi, da je prevajalcu včasih ušlo tisto notranje drhtenje Leopardijeve subjektivnosti, ki presega vsako formo in ki je kri njegove poezije, tako da bi brez njega forma izzvenela v prazno.

Morda gleda Gradnik na Leopardija včasih preveč kot na klasika, ki govori same popolne in neoporečne besede. Včasih se mu celo zazdi, da je treba uporabiti kako arhaično, prešernovsko ali sicer drugače zvenečo besedo. Saj je drugače težko razumeti, čemu prevaja preprostega »vrabca« z bolj nenavadnim in morda bolj poetsko zvenečim »drozgom«, čemu uporablja v isti pesmi že čisto arhaično besedno zvezo »dni mojih pratka«, čemu mu je potreben koseskijanski »ratar«, »žoltovina« itd.

Gradnik: »A vendar mi je ona še ostala / v očeh in zdelo se mi je, da vidim / še vedno jo v bleščečih žarkih sonca« (Sanje).

Poln, jasen zvok. Toda poslušajmo Leopardija: »*Ella negli occhi / pur mi restava, e nell' incerto raggio / del Sol vederla io mi credeva ancora.*« Komentar k italijanski izdaji s. v.: »*incerto*: *debole, oscuro; come quello che s' insinuava tra le chiuse imposte.* Se pravi, da ne more biti govora o »bleščečih žarkih«. Ta izraz, zlasti še, ker je rabljen v množini, postavlja namesto bolestne nostalgije, ki se čuti v vsej pesmi, nekakšen leporečen, površen in skoro zaletav optimizem, ki znatno pokvari efekt.

Morda se Gradnik ni vedno dovolj zavedal, da nam ni zelo potreben klasični, dovršeni, apolonski Leopardi — da nam je potreben moderni, notranji, subtilni Leopardi s svojo tesnobo in bolečino.

Po drugi strani pa je treba priznati, da je pesnik Gradnik kljub nekaterim nedoslednostim v ritmu prenekaterikrat tudi v prevodu dosegel sijaj Leopardijevega mediteranskega jezika. Sploh pa, ko odpade z naših možgan literarno-kritična navlaka, ko vzamemo Gradnikov prevod v roke s toplo pripravljenostjo, sprejemati vase le še besede, zvoke in misli, tedaj ne vidimo več črk, le še slišimo. Govori nam Giacomo Leopardi.

Svetlana Makarovič